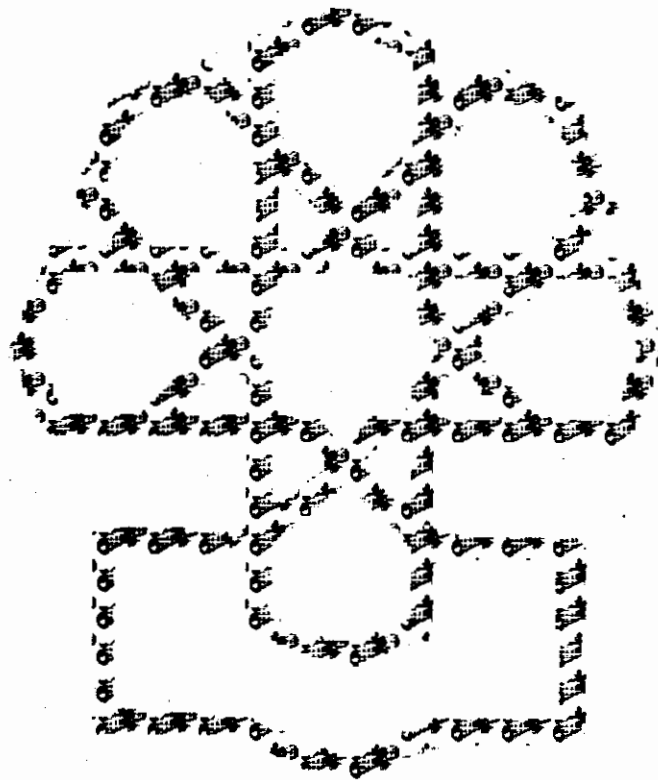

مروری بر زندگی و اندیشه‌های روژه گارودی

کار: گروه (۱) خدمات پژوهشی

معاونت پژوهشی

فروردین ۱۳۷۷

کد گزارش: ۴۱۰۳۲۱۷

بسمه تعالی

مروری بر زندگی و اندیشه‌های روزه‌گارودی

کد گزارش: ۴۱۰۳۲۱۷

فصل اول - زندگی‌نامه

روزه‌گارودی (رجاء) در سال ۱۹۱۳ در مارسیلیای فرانسه متولد شد. در سال ۱۹۳۹ وارد ارتش فرانسه گردید و در سال ۱۹۴۰ در جریان جنگ جهانی دوم به اسارت سربازان آلمانی درآمد و در اردوگاه اسرای الجزایر به مدت سه سال در اسارت به سر برد. وی مسیحی و پیرو مذهب کاتولیک بود ولی بعداً دچار تغییراتی در نظرات خود شد و در سال ۱۹۴۵ وارد حزب کمونیست فرانسه شد. در سال‌های ۱۹۴۵-۱۹۵۱ به عنوان نماینده مردم تارن به عضویت مجلس مؤسسان درآمد. بین سال‌های ۱۹۵۶-۱۹۶۲ به ترتیب وکیل مجلس فرانسه و مجلس سنا شد. در سال ۱۹۵۶ به عضویت کادر سیاسی حزب کمونیست فرانسه درآمد. وی در دانشگاه‌های Clermont revand و پرائینه تدریس نموده است.

گارودی هم‌زمان با تدریس فلسفه در دانشگاه‌های فرانسه، ریاست انستیتوی مطالعات مارکسیسم - لنینیسم فرانسه را بر عهده داشت و سال‌هایی نیز در منصب ریاست حزب کمونیست فرانسه بود. در زمان اشغال چکسلواکی، گارودی ضمن مخالفت با این اقدام، نظرات «دوبچک» و «گوستاو هوساک» را که از هنرمندان و رهبران سیاسی مشهور چکسلواکی بودند در کتاب خود تحت عنوان «آزادی‌ای که هرگز طلوع نکرد» منعکس نمود و به این دلیل از حزب کمونیست اخراج شد. گارودی در سال ۱۹۷۰ در کتابی تحت عنوان «حقیقت بزرگ» حقایق اخراج خود را از حزب کمونیست عنوان کرد.

سرانجام در سال ۱۹۸۲ پس از مطالعات دامنه‌داری در مورد ادیان دیگر به اسلام گروید. وی در مورد دلایل اسلام آوردن خود در کتاب «وعده‌های اسلام» این چنین اظهار می‌دارد:

«در ۲۰ سالگی مسیحیت و شرکت در حزب کمونیست فرانسه را با هم انتخاب کردم. این انتخاب دوگانه برای من تضادی در بر نداشت و به دلیل انتخاب خود خجالت نمی‌کشیدم و هنوز هم پشیمان نیستم. اما زمانی که سوسیالیست نبودن اتحاد شوروی بر من اثبات شد و همچنین شاهد به حقیقت نیوستن آرزوهای بزرگ کلیسا بودم، به همراه برادر و دوستانم دلمدرکامرا عالم دینی مسیحیت و اهل برزیل به مطالعه در مورد سایر ادیان پرداختیم و در مطالعاتمان با فرقه‌های اسلامی آشنا شدیم و این باعث گرویدن من به دین اسلام شد.»

وی در جای دیگر اظهار می‌دارد که:

«من فلسفه وجود را یافتم و آن در اسلام بود به همراه سه اصل اساسی که بزرگ‌ترین اصول جهانی است؛ اول این که خداوند یکتا مالک هستی است ... دوم این که خداوند یکتا حاکم هستی است ... و سوم این که خداوند یکتا علیم است.»

وی از مدافعان جدی گفتگوی بین تمدن‌هاست. قبل از انقلاب اسلامی هفت بار از کشور ماییدن نموده

است و دفعات زیادی نیز پس از انقلاب اسلامی به تهران آمده است.

وی مطالعاتی نیز در ارتباط با تاریخ ایران دارد. از جمله نظریات و بررسی‌های وی درباره تاریخ ایران می‌توان به «ساختگی بودن جنگ ماراتن بین ایران و یونان در ایران باستان که یونانی‌ها ادعا می‌کنند که ارتش ایران را دچار شکست سختی نموده‌اند» اشاره نمود.

وی تعدادی کتاب نیز درباره اسلام تألیف نموده است که در قسمت بعد به آن اشاره خواهد شد.

فصل دوم - محاکمه گارودی

چرا جهان غرب با محاکمه روزه گارودی - آن هم در مهد مکراسی - خود را مفتضح می‌سازد؟ ظاهر قضیه برمی‌گردد به «قانون فابوس» که به نام نماینده کمونیستی که اولین امضا کننده این پیشنهاد قانونی بود به «قانون گی سو» نیز معروف است. براساس این قانون که به عنوان ماده ۲۴ در سال ۱۹۹۰ در قانون آزادی مطبوعات فرانسه گنجانده شد؛ «کسانی که در وجود یک یا چند جنایت علیه بشریت چون و چرا کنند - آن گونه که توسط ماده ۶ اساسنامه دادگاه نظامی بین‌المللی به پیوست توافق لندن، در ۸ اوت ۱۹۴۵ تعریف شده است - با مجازات‌های پیش‌بینی شده توسط بند ششم ماده ۲۴ تنبیه خواهند شد».

در حقیقت با تصویب این قانون هیچ تاریخ‌نگاری نمی‌تواند نتیجه‌گیری‌های دادگاه نورمبرگ را زیر سؤال ببرد. همان دادگاهی که حتی رئیس جمهور آمریکا اعتراف می‌کند که «آخرین پرده نمایش جنگ» بوده است. این که چرا این قانون استناد محاکمه گارودی قرار می‌گیرد و آیا براساس همین قانون می‌توان گارودی را محکوم ساخت جای تأمل فراوان دارد. آیا اگر نشان داده شود که جنایات نازی تنها بر ضد یهودیان نبوده، بلکه در این نبرد ده‌ها میلیون نفر کشته شده‌اند، به معنای نژادپرستی‌ای است که تبعیض و کینه‌نژادی را ترغیب می‌کند! یا به معنای تبرئه هیتلر یا دست کم تخفیف جنایات او می‌باشد؟

لذا به نظر می‌رسد اتهام «مخالفت با جنایت علیه بشریت» و «نشر شایعات ضد سامی» از ابتدا بی‌پایه، غیرعلمی و غرض‌ورزانه است و این اقدام تنها پوششی برای پنهان ساختن اغراض اصلی سیاسی است که به منظور مهار گارودی و ضربه به حیثیت فرهنگی او طرح‌ریزی شده است.

پس چرا دادگاه جزایی پاریس با تن دادن به محاکمه و در نهایت محکومیت او (به پرداخت ۱۲۰ هزار فرانک) تن به ننگی تاریخی می‌دهد؟ آن هم در سرزمینی که به ماده یازده اعلامیه حقوق بشر و شهروندی فرانسه مصوب ۱۷۸۹ که در آن برای نخستین بار آزادی بیان به شیوه غربی تعریف شده بارها و بارها بالیده است. اگر به واقعیات جهان امروز به ویژه سیطره صهیونیسم و امپریالیسم با دیدی عمیق نگریسته شود اهمیت اسطوره‌ها و نقش مهم تبلیغات در تثبیت و تعمیق آنها غیرقابل انکار خواهد بود. رسانه‌های حاکم بر جهان، خبرگزاری‌ها، کتاب‌ها، فیلم‌ها و سخنان مسئولان سیاسی و فرهنگی، چنان فضایی بر دنیا حاکم ساخته که سخن گفتن برخلاف آن همچون زیر سؤال بردن محرمات و بدیهیات ناپسند و مورد هجمه است. کسی جرأت ندارد که با این جو به مقابله برخیزد. روشنفکران جهان نیز این اسطوره‌ها را باور کرده یا به اجبار و برای حفظ اعتبار و جایگاه خویش از بررسی و نقد آنها شانه خالی کرده‌اند. حتی قوانین برخی کشورها همچون فرانسه به یاری این خفقان تعجب‌آور قرن بیستم برخاسته است. در سایه چنین اسطوره‌هایی است

که صهیونیسم با قتل و غارت و تجاوز، ملتی را از سرزمین خود بیرون می‌راند و غاصبانه به تشکیل حکومت و کشوری جعلی می‌پردازد و این همه مورد تأیید و براساس نقشه‌ای است که استکبار جهانی برای ایجاد شکاف در جهان اسلام و غارت منافع آنان کشیده است و با استقرار گروهی مزدور به این مهم دست یافته است. خود گارودی چنین می‌گوید:

لُرد بالفور، آنجا که به صهیونیست‌ها کشوری را که به آنها تعلق نداشت تحویل می‌داد، اعلام کرد: «چندان اهمیتی ندارد چه سیستمی برقرار شود تا ما نفت خاورمیانه را نگاه داریم. مهم این است که این نفت در دسترس بماند».^۱

وزیر خارجه آمریکا، کُرْدِل هال گفت: «باید به درستی دریافت که نفت عربستان سعودی یکی از توانمندترین اهرم‌های دنیا را تشکیل می‌دهد».^۲

یعنی از لُرد بالفور تا کُرْدِل هال، همان سیاست واحد است که مأموریت واحدی را بر عهده رهبران صهیونیست اسرائیلی می‌گذارد. همان مأموریتی را که جوزف لانتس، دبیر کل پیشین ناتو، بدین گونه تعریف کرده است: «اسرائیل کم هزینه‌ترین مزدور دوران جدید ما بوده است».^۳

گارودی در کتاب ارزنده خود به بررسی اسطوره‌های دروغینی می‌پردازد که افسانه سوزاندن یهودیان در دولت نازی را تبدیل به واقعیت کرد، فلسطین را سرزمین موعود صهیونیست‌ها نمود و ساکنان فلسطین را به عنوان موجوداتی افسانه‌ای که هرگز نبوده‌اند از حق خویش محروم نمود.

در بخش «اسطوره‌های خداشناسی»، گارودی ضمن احترام به پیامبر یهود، بنیان‌های خداشناسی اسطوره‌ای که توسط صهیونیست‌های سیاسی ساخته و پرداخته شده است را آشکار می‌سازد.

در بخش اصلی کتاب، مبانی ساختگی مشروعیت‌ساز سیاسی صهیونیست‌ها در چهار بخش و با عنوان

اسطوره‌های قرن بیستم شامل:

۱- اسطوره فاشیسم ستیزی؛

۲- اسطوره دادرسی نورنبرگ؛

۳- اسطوره شش میلیون قربانی یهودی؛

۴- اسطوره یک سرزمین بدون مردم برای مردمی بدون سرزمین، بر ملا می‌گردد.

در بخش دیگر کتاب، نقش و میزان نفوذ گروه‌های فشار صهیونیستی در کشورهای غربی پیشین می‌گردد.

در پایان کتاب گارودی به این نتیجه می‌رسد که صهیونیسم سیاسی دنباله ناسیونالیسم اروپای قرن

نوزدهم است و اتحاد و همراهی آنها از یک سو صهیونیسم را به اهداف خود می‌رساند و از سوی دیگر غرب به منافع استعماری خود در منطقه خاورمیانه که نفت در رأس آن قرار دارد دست می‌یابد.

روژه گارودی با استناد به مدارک فراوان ثابت می‌کند که قتل شش میلیون یهودی در کوره‌های

آدم‌سوزی، دروغی غیرقابل باور است زیرا اصلی‌ترین اردوی آدم‌سوزی که فیلم آن در جریان دادرسی

نورمبرگ به عنوان «اتاق گاز» نشان داده شد، «اتاق گاز داخائو» بود. امروز روشن است که هیچ‌کس

نمی‌توانسته در آنجا گاز دهی شود، زیرا که این «اتاق گاز» هرگز کامل نشده است. هیچ یک از سران حزب

نازی یا عاملان جنایات کوره‌ها تا لحظه پیچیده شدن طناب مرگ برگردن‌شان نه تنها به این جنایت اعتراف

۱. John Kimhe، فلسطین و اسرائیل، انتشارات Albin Michel، ۱۹۷۳، ص ۲۷.

۲. همان، ص ۲۴۰.

۳. نداوشراگای، هآرتس، ۱۳ مارس ۱۹۹۲.

نکردند، بلکه تمامی این جریانات را تنها اتهامی از جانب یهودیان دانسته و به شدت آن را تکذیب کردند. این سخن اسطوره‌ای را می‌شکنند که بر مبنای آن ملتی قربانی شده و در حقیقت دولت اسرائیل پاسخ خداوند به نابودی یهودیان است و بر اساس آن تمام اقدامات اسرائیل در فلسطین و نقاط دیگر جهان توجیه می‌یابد. اسطوره‌ای که ظلم بر یهودیان را به تصویر می‌کشد و ترحم تمام ملت‌ها را بر می‌انگیزاند. گارودی در کتاب دیگرش به نام «امریکا، پشت‌از انحطاط» رفتار استکباری دولت‌های غرب با ملت‌ها و کشورهای جهان سوم را به نقد می‌کشد و ابهت دروغین امریکا را که در قالب «نظم نوین جهانی» در تلاش برای سلطه بر جهان است در هم می‌شکند.

وی کشتار سرخ‌پوستان و بردگی سیاهان را دو نشانه اساسی تاریخ تمدن امریکا می‌شمارد و شعار آزادی و برابری و داشتن حق رأی را که در اعلامیه استقلال امریکا و اعلامیه حقوق بشر و شهروند فرانسه بیان شده است در حد شعاری می‌داند که نه عامه مردم، بلکه تنها صاحبان سرمایه از آن برخوردارند. رهبران گروه ۷ را عامل تروریسم جهانی می‌داند که با جنایات گذشته و حال‌شان از کشتار سرخ‌پوستان و بردگی سیاهان تا نابودی مردم ویتنام و رواندا و کودکان بی‌گناه عراقی بدترین جنایات را مرتکب می‌شوند و تازه برای مبارزه با تروریسم در لیون گردهم می‌آیند.

رهبران این کشورها دیگران را به بنیادگرایی به معنای ادعای داشتن حقیقت مطلق و در نتیجه ادعای حق تحمیل این حقیقت به دیگران متهم می‌سازند در حالی که خود ابتدا با بهانه «مسیحی کردن» برداشت خاص خود از مذهب را به دنیا تحمیل می‌کردند و آن‌گاه که مذهب به عقب رانده شد با همان ناموران اجرا، «مدرنیته» خود را به دنیا تحمیل کردند.

ملاحظه می‌شود که گارودی روشنفکری سنت شکن است و لی نه سنت شکن در عوالم واهی، بلکه در میدانی که استکبار و صهیونیسم با برنامه و سال‌ها تبلیغ آن را به سان بنایی محکم و بی‌نقص آراسته است و امروز روشنفکری آشنا با جهان غرب و مبانی فکری آن حرکتی را شروع کرده که نشان می‌دهد بنای دیکراسی غربی، نظم نوین جهانی و حکومت غربی وزانده آن اسرائیل سست و به سان خانه عنکبوت است که: «انْ اَوْهِنَ الْبُيُوتِ لِبَيْتِ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ».

«این حرکت، موجی از پیام انقلاب اسلامی است که از دریای بی‌کران وحی الهی در سرزمین ایران و با سکان داری امام خمینی به حرکت درآمد و تو خالی بودن استکبار را اعلام داشت و سپس دنیای اسلام را متحول ساخت. اینک امواج خروشان آن به غرب رسیده و بنیان آن را به تلاطم واداشته است. این حرکت به هیچ وجه از سوی استکبار تحمل نخواهد شد.»

فصل سوم - مروری بر اهم نظرات گارودی

در این قسمت پاره‌ای از مهم‌ترین نظرات پروفیسور گارودی در زمینه‌های مختلف به‌طور فشرده منعکس خواهد شد. خاطر نشان می‌سازد که دیدگاه‌های گارودی درباره صهیونیسم امریکا و سران کشورهای عمده غرب در فصل گذشته بیان شده است.

۱- مذاهب

خلاصه نظرات وی در باب مذهب به شرح زیر می باشد:

الف- یهودیت: در خصوص یهودیت گارودی معتقد است که حساب یهودیان و صهیونیست ها از یکدیگر جداست. وی در یکی از مصاحبه های مطبوعاتی خود عنوان می کند که:

«در حقیقت صهیونیزم برای دین یهود به منزله یک آفت است و این آفت در نهایت یهودیت را از بین

خواهد برد.»

وی در چندین کتاب منجمله اساطیر بنیان گذار سیاست اسرائیل و همچنین کتاب «پرونده اسرائیل و صهیونیسم سیاسی» به تفصیل در این مورد توضیح داده است. به اعتقاد او یهودیان قربانی سیاست های صهیونیستی هستند و تمام جنایات رخ داده در فلسطین و لبنان نه در دین یهود بلکه در مرام صهیونیست هاست.

ب- مسیحیت: در این مورد گارودی اعتقاد دارد که دنیای کاتولیک در بحران است و پاپ در حال نابودی کلیسایش می باشد.

ج- اسلام: وی دین اسلام را برترین آیین خداوندی می داند و دلیل انتخاب خود را چنانچه پیشتر ذکر شد یافتن فلسفه وجود در این دین و همچنین یکتاپرستی و توحید می داند.

۲- کشورهای اسلامی

گارودی در مورد کشورهای اسلامی معتقد است که سران این دول عامل اصلی ناآگاهی مردم آن کشورها از اسلام حقیقی هستند. وی به هنگام برگزاری کنفرانس شرم الشیخ چنین اظهار نظر نمود که:

سران کشورهای مسلمان به دعوت ارباب امریکایی خود در کنفرانس شرم الشیخ شرکت نمودند تا با بدترین تروریست های جهان یعنی حکام اسرائیل اعلام همبستگی نمایند.

۳- بنیادگرایی اسلامی

وی در این زمینه معتقد است که بنیادگرایی در واقع ریشه در فرهنگ غرب دارد که قصد از بین بردن سایر تمدن ها را دارند و این بنیادگرا خواندن ایران در واقع عکس العملی در برابر بنیادگرایی خود آنهاست که سعی در استحاله فرهنگی کشورهای دیگر علی الخصوص کشورهای اسلامی دارند.

۴- مشکلات مسلمانان

وی مهم ترین مشکل مسلمانان را نداشتن برنامه برای آینده می داند و می گوید:

«اگر اسلام می خواهد در آینده ایفاگر نقش عمده ای باشد، باید با استفاده از نیروی تمامی معتقدان به مبارزه با مکتب مسلط کنونی، یعنی اقتصاد آزاد امریکایی بپردازد». وی همچنین یکی از عوامل مهم در عدم احیای اسلام را نگاه مسلمانان به غرب می داند و می گوید:

«مشکل اصلی مسلمانان این است که دارای خلاقیت و نوآوری و پیشرفت نیستند و من به مسلمانان

می گویم تا زمانی که از غرب تقلید و دنباله روی کنیم شکست می خوریم.»

فصل چهارم - کتاب شناسی آثار روزه گارودی

- ۱- تاریخ مارکسیسم
- ۱۹۴۹ منابع فرانسوی سوسیالیسم علمی
- ۱۹۶۲ خدا مرده است (مطالعه پیرامون هگل)
- ۱۹۶۶ اندیشه هگل
- ۱۹۶۵ و ۱۹۷۲ و ۱۹۷۷ کارل مارکس
- ۱۹۶۸ لنین
- ۲- مسائل مارکسیسم
- ۱۹۵۳ نظریه ماتریالیستی شناخت
- ۱۹۵۵ آزادی
- ۱۹۶۱ و ۱۹۶۹ (چاپ چهارم)
- ۱۹۶۱ چشم اندازهای آدمی
- ۱۹۶۸ مارکسیسم قرن بیستم
- ۱۹۶۸ به سوی یک الگوی فرانسوی از سوسیالیسم
- ۱۹۶۸ آیا امروزه روز می توان کمونیست بود؟
- ۱۹۶۹ پیچ بزرگ سوسیالیسم
- ۱۹۶۲ مارکسیسم و اگزیستانسیالیسم
- ۱۹۶۰ سؤالاتی از ژان پل سارتر
- ۱۹۶۸ پراگ ۶۸... آزادی معوق
- ۱۹۷۰ تمام حقیقت
- ۱۹۹۴ به یاد بیاور! تاریخ مختصر اتحاد شوروی
- ۳- مذهب
- ۱۹۴۹ کلیسا، کمونیسم و مسیحیان
- ۱۹۶۵ از تکفیر تا گفتگو
- ۱۹۷۳ جبرزدایی از تاریخ
- ۱۹۸۴ آیا به خداوند نیاز داریم؟
- ۱۹۹۵ به سوی یک جنگ مذهبی
- ۱۹۹۶ عظمت و انحطاط اسلام
- ۱۹۹۶ اسطوره‌های بنیان‌گذار سیاست اسرائیل
- ۴- اخلاق
- ۱۹۴۸ مارکسیسم و اخلاق
- ۱۹۶۳ اخلاق مارکسیستی چیست؟
- ۱۹۵۷ انسان‌گرایی مارکسیستی

۵- زیباشناسی

- ۱۹۶۱ خط سیر آراگون (از سور رآلیسم تا دنیای واقعی)
- ۱۹۶۸ به سوی یک واقع‌گرایی در قرن بیستم
- ۱۹۶۴ درباره یک واقع‌گرایی بی‌کرانه (مقدمه از آراگون)
- ۱۹۷۳ رقصیم زندگی را (مقدمه از بژار)
- ۱۹۷۴ ۶۰ اثری که آینده را ندا در دادند
- ۱۹۸۸ شعری که زندگی است. دُن کیشوت
- ۶- گفتگوی تمدن‌ها
- ۱۹۴۶ سهم تاریخی تمدن عربی - اسلامی
- ۱۹۶۷ مسئله چین
- ۱۹۷۷ به خاطر یک گفتگو میان تمدن‌ها
- ۱۹۷۸ چگونه آدمی انسان می‌شود
- ۱۹۸۱ وعده‌های اسلام
- ۱۹۸۳ قضیه اسرائیل
- ۱۹۸۶ فلسطین، سرزمین پیام‌های الهی
- ۱۹۸۷ اسلام غرب، قرطبه، یک پایتخت روح و معنا
- ۱۹۶۵ مساجد، آیینة اسلام
- ۷- آثاری پیرامون ساختن آینده‌ای با چهره انسانی
- ۱۹۷۱ فتح دوباره امید
- ۱۹۷۲ آلترناتیب
- ۱۹۷۶ طرح امیدواری
- ۱۹۷۸ شما می‌گویید من کیستم؟ (رمان)
سخن آدمی
- ۱۹۷۹ فراخوان (هشدار) به زندگان
- ۱۹۸۰ هنوز وقت زیستن است
- ۱۹۸۱ در راه عروج زن
- ۱۹۸۵ زندگی نامه قرن بیستم وصیت‌نامه فلسفی روزه‌گارودی
- ۱۹۸۷ برضد شب (قطعه شعر)
- ۱۹۸۹ گردش من به دور قرن به تنهایی (خاطرات)
- ۱۹۹۰ کجا می‌رویم؟
- ۱۹۹۰ ناب‌گرایی‌ها
- ۱۹۹۸ روند محاکمه آزادی

آثار روزه گارودی به فارسی

- ۱- نگاهی بر تاریخ هنر، آناتولی لوناچارسکی، روزه گارودی، بر تولدبرشت، مترجم و گردآورنده: جمشید نوایی، نشر سپیده، سال ۱۳۵۶.
- ۲- در شناخت اندیشه هگل، ترجمه باقر پرهام، تهران: آگاه، سال ۱۳۶۲.
- ۳- هشدار به زندگان، ترجمه علی اکبر کسمایی، انتشارات هاشمی، سال ۱۳۶۳.
- ۴- پرونده اسرائیل و صهیونیسم سیاسی، ترجمه نسرین حکمی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، اداره کل انتشارات و تبلیغات، سال ۱۳۶۴.
- ۵- میراث سوم (وعده‌های اسلام) ترجمه دکتر حریری، انتشارات قلم، سال ۱۳۶۴.
- ۶- گورکن‌ها: یک هشدار نوین به زندگان (نقد نظم نوین جهانی) ترجمه علی اکبر کسمایی، تهران: اطلاعات، سال ۱۳۷۲.
- ۷- تاریخ یک ارتداد: اسطوره‌های بنیان‌گذار سیاست اسرائیل، مترجم مجید شریف، انتشارات رسا، سال ۱۳۷۵.
- ۸- امریکا، پیشتاز انحطاط، دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- ۹- رقص و زندگی.
- ۱۰- سرگذشت قرن بیستم (وصیت‌نامه فلسفی روزه گارودی).